

Priloga 1: Izzivi izkazovanja in ocenjevanja znanja na raznolike načine

Zaradi izrednih razmer in pouka na daljavo je s sklepom ministrice¹ določeno, da se pouk v šolskem letu 2020/2021 izvaja v enem ocenjevalnem obdobju. Spremenjene okoliščine terjajo ponoven razmislek o tem, kako ocenjevati znanje učencev² v tem šolskem letu in kako ustrezno prilagoditi načrt ocenjevanja. Eno ocenjevalno obdobje ponuja priložnosti, da se še bolj usmerimo v tiste načine ocenjevanja, ki dajo čim bolj **celostno informacijo o učenčevem znanju in** izhajajo iz raznolikih vsebinskih in procesnih ciljev in **standardov** (pričakovanih dosežkov/rezultatov) učnih načrtov.³ Zato je pomembno, da v načrt ocenjevanja⁴ v večji meri vključimo **raznolike načine ocenjevanja znanja**, s katerimi lahko ocenimo doseganje predvsem **tistih standardov znanj, ki so ključnega pomena** pri določenem predmetu.

Ker je ocenjevanje le del učnega procesa, je pogoj za ocenjevanje znanja z raznolikimi načini (ocenjevanje izvajanja dejavnosti, izdelkov) pouk, ki omogoča učenje z raznovrstnimi strategijami ter raznolike možnosti izkazovanja usvojenega znanja in veščin.

Kakovostno učenje v varnem in spodbudnem učnem okolju ponuja učencem učne izzive, ki jim omogočajo celostni razvoj in prevzemanje odgovornosti za lastno učenje in znanje skladno z njihovimi sposobnostmi in interesi. S tem postane še bolj pomemben sproti vpogled v učenčeve strategije učenja in spremljanje učenčevega napredka.

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli določa, da se ocenjujejo učenčevi ustni odgovori ter pisni, likovni, tehnični, praktični in drugi izdelki, projektno delo in nastopi učencev. V Pravilniku o ocenjevanju znanja v srednjih šolah je zapisano, da se poleg obveznih načinov in oblik ocenjevanja znanja, določenih v načrtu ocenjevanja znanja, doseganje standardov znanja in učnih ciljev ocenjuje tudi z vajami, seminarskimi in drugimi nalogami, izdelki oziroma storitvami, zagovori, nastopi, mapo dosežkov in podobno. Ob upoštevanju obeh pravilnikov konkretiziramo navedena določila s primeri.

Učitelj lahko izbira med naslednjimi načini oz. možnostmi ocenjevanja znanja (prirejeno po Marentič Požarnik, 2010):

1. Pisni preizkusi znanja/testi.

---

¹ Povezave na dokumente:

[Sklep ocenjevanje – osnovne šole](#)

[Sklep ocenjevanje – srednje šole](#)

[Priporočila Zavoda RS za šolstvo za osnovne šole, glasbene šole in osnovne šole s prilagojenim programom](#)

[Priporočila Zavoda RS za šolstvo – srednje šole klasično](#)

² V besedilu se poimenovanje učenci nanaša na učenke in učence ter dijakinje in dijake.

³ Standardi znanja so opredeljeni v učnem načrtu za osnovno šolo. V gimnaziji izhajamo iz pričakovanih dosežkov/rezultatov, ki so opredeljeni v učnem načrtu, v poklicnem in strokovnem izobraževanju pa iz usmerjevalnih ciljev in ključnih kompetenc iz katalogov znanja. Zato v celotnem dokumentu besedna zveza standardi znanja vključuje tudi pričakovane dosežke/rezultate in usmerjevalne cilje in ključne kompetence.

⁴ Načrt ocenjevanja predvideva načine in pogostost ocenjevanja v šolskem letu pri posameznem predmetu ter kriterije/merila ocenjevanja in je **del učiteljeve letne priprave**. Učitelji načrte ocenjevanja predhodno **uskladijo v strokovnih aktivih**.

2. Ustno spraševanje.
3. Ocenjevanje (praktičnega) izvajanja dejavnosti: raznoliki nastopi (govorni, glasbeni, plesni, gledališki ...), predstavitve, zagovori, demonstracija (eksperimentov, obvladovanja raznih postopkov), izvedba okrogle mize, igra vlog, izvajanje športnih aktivnosti ...
4. Ocenjevanje izdelkov: pisni izdelki (poročila, članki, referati, eseji, seminarske naloge, raziskovalne naloge ...), likovni, tehnični, multimedijijski, vizualni izdelki, portfolio (mapa dosežkov) ...
5. Kombinacija - ocenjevanje izdelka in izvajanja dejavnosti/predstavitve.

Z ocenjevanjem sporočamo učencem (in staršem), katero znanje je pomembno in v kaj je vredno vložiti največ energije in časa v procesu učenja.

Pri več predmetih sta najbolj uveljavljena ustno spraševanje in ocenjevanje znanja s pisnimi preizkusi, s čimer ocenjujemo predvsem poznavanje vsebin, konceptualno razumevanje in proceduralna znanja, **v manjši meri pa zajamemo nekatera procesna znanja in veščine**, ki so za življenje ključnega pomena (vseživljenjske veščine), kot so zmožnost reševanja problemov in ustvarjalnost, kritično razmišljanje, sodelovanje, komuniciranje itd. Zaradi omejitev klasičnih načinov ocenjevanja tudi težje ugotavljamo znanja in zmožnosti tistih učencev, ki na kakršenkoli način odstopajo od povprečja. Prav zato je treba v načrt ocenjevanja v večji meri vključiti raznolike načine ocenjevanja.

Ko učenci samostojno ali sodelovalno (v dvojici, skupini) načrtujejo in pripravljajo različne izdelke, nastope, predstavitve, itd., ki bodo ocenjeni, uporabljajo raznolike vire, tehnologijo, pripomočke; delajo s podatki (zbirajo, obdelujejo, analizirajo, kritično vrednotijo, predstavljajo podatke); prepoznavajo, analizirajo in rešujejo (avtentične) probleme; se ustvarjalno izražajo, iščejo inovativne pristope in rešitve, sodelujejo ... Kakovost njihovega izdelka ali kakovost izvajanja dejavnosti je tako odvisna tudi od stopnje usvojenosti raznolikih procesnih znanj in veščin. Le-te presojamo po **jasnih kriterijih**, ki so predstavljeni učencem že na začetku učnega procesa. Ko vnaprej dobro premislimo in načrtno opredelimo procesna znanja in veščine, ki bodo ocenjena, ter to vključimo v kriterije ocenjevanja, damo učencem jasno sporočilo, da se je v procesu učenja treba zavestno in načrtno osredotočati na urjenje in spremljanje napredka tudi na teh področjih.

Ne glede na izbran način ocenjevanja znanja (tudi ko ocenjujemo s pisnimi preizkusi in ustnim spraševanjem) je za zagotavljanje veljavnosti in objektivnosti ocenjevanja treba vnaprej opredeliti kriterije ocenjevanja in z njimi seznaniti učence. Z njimi opredelimo, kaj bomo ocenjevali (katera vsebinska in procesna znanja iz učnih načrtov) in **na osnovi katerih lastnosti bomo ugotavljali in presojali kakovost določenega znanja in veščin**. Kriteriji so osnova za učiteljevo podajanje objektivne in poglobljene povratne informacije; hkrati pa učencem povedo, kaj se od njih pričakuje in na podlagi tega lahko učenci tudi presodijo, kdaj dosejajo zastavljene cilje. Zato je pomembno, da so učenci s kriteriji vnaprej seznanjeni in da se učitelj z učenci pogovori o tem, kako razumejo kriterije.

K ohranjanju motiviranosti za učenje in posledično dojetju znanja kot vrednote bistveno pripomoremo s tem, da omogočimo učencem izkazovanje **znanja in veščin v različnih življenjskih okoliščinah in na raznolike celovite načine**. Pozornost in zanimanje učencev za učenje namreč pritegnemo v največji meri s tem, ko imajo učenci priložnosti skozi njim smiselne in zanje pomembne dejavnosti pokazati, česa so se naučili. Ob tem upoštevamo razlike v stopnji predznanja učencev, učnih stilih, pogojih za učenje, razvojni stopnji učencev, interesih itd.

Zato je pomembno, da učitelj **v celotnem učnem procesu kombinira dejavnosti** tako, da imajo učenci priložnost usvajati in izkazovati znanje na čim bolj raznolike načine. V Preglednici 1 so prikazane raznolike možnosti izkazovanja usvojenega znanja in veščin **skozi celoten učni proces**, podkrepnjene s konkretnimi primeri (izdelkov, izvajanja dejavnosti, nastopov, predstavitev).

Kaj pridobimo s tem, ko omogočimo učencem raznolike načine izkazovanja znanja pri poučevanju, preverjanju in ocenjevanju:

- vpogled v proces učenja in bolj celostno informacijo o učenčevem znanju,
- večjo povezanost poučevanja, učenja in ocenjevanja,
- večjo veljavnost ocenjevanja v skladu s cilji in standardi iz učnih načrtov,
- večjo motiviranost in odgovornost učencev za učenje,
- poudarjanje napredka, ne le končne ocene,
- bolj individualiziran pristop in upoštevanje učenčevih močnih področij,
- več povezovanja med različnimi področji znotraj predmeta in med različnimi predmeti,
- spodbujanje ustvarjalnosti.

Preglednica 1: Raznolike možnosti izkazovanja usvojenega znanja in veščin

NAČINI IZKAZOVANJA IN IZRAŽANJA ZNANJA IN VEŠČIN	IZVAJANJE DEJAVNOSTI	PRIMERI IZDELKOV
GOVORNO-PISNO	<p>Govorno nastopanje; pripovedovanje in/ali pisanje zgodbe, pravlјice, doživetiј, anekdot; opisovanje; razpravlјanje; sodelovanje v okrogli mizi; igra vlog; uprizarjanje iger, dramskih besedil; sodelovanje v navideznem sodnem procesu; predstavlјanje stališč in argumentov; debata; sestavlјanje vprašanj, npr. priprava intervjuja; načrtovanje aktivnosti; podajanje navodil, usmerjanje in drugo.</p>	<p>Pisana besedila: zapis dialoga, opis dejavnosti ali doživetiј, esej, poročilo, razlagalno besedilo, časopisni članek ali prispevek za revijo, pismo, e-sporočilo, zapis govora za določeno priložnost, življenjepi, obnova, zgodba, pravlјica, poezija, letak, brošura, reklamni oglas; poustvarjalna besedila: narobe pravlјica, knjiga; zvočni in video posnetki govora (npr. govorne predstavitve ali nastopa ...); odgovori in rešene naloge na delovnih listih in drugo.</p>
SLUŠNO-BRALNO	<p>Branje, poslušanje in/ali poslušanje ob gledanju besedila v slovenščini ali tujem jeziku; izvajanje dejavnosti po ustnem ali pisnem navodilu; izražanje čustev ali stališč kot dokaz razumevanja slišaneга/prebraneга; pogovor o poslušanem ali prebranem besedilu; interpretativno branje, dramatizacija in drugo.</p>	<p>Različni izdelki, nastali na osnovi slišanih ali prebranih navodil (npr. priprava jedi po receptih, skice, načrti, itd.); pisni izdelki, ki izkazujejo razumevanje slišaneга ali prebraneга besedila: zapis povzetka, izpisani ključni podatki iz besedila, odgovori na vprašanja, pretvorba besedila v drugo obliko (npr. menjava perspektiv, govorcev itd.) oz. besedilno vrsto (npr. pripoved v dialog) itd.; prikaz vsebine slišaneга ali prebraneга z uporabo grafičnih organizatorjev: miselni vzorec, pojmovna mreža, Vennov diagram, primerjalna matrika, časovni trak itd.; zvočni in video posnetki govornih (npr. pripoved o prebranem besedilu) ali nebesednih (npr.</p>

		pantomima) dejavnosti kot odziv na slišano ali prebrano; rešene besedilne naloge/problemi in drugo.
GIBALNO	Igranje vlog; ples ali drugo izrazno gibanje; nastopanje v gledališki predstavi; izvajanje gibalnega sestava, ritmičnega sestava, koreografije itd.; izvajanje raznolikih športnih aktivnosti; gibalni prikazi pojmov, procesov, postopkov, itd.; gibalno izražanje občutkov in stališč v povezavi s pojmi, procesi; igre hitrega reagiranja (klip-klop za hitro preverjanje razumevanja); štafetno reševanje nalog, poligon z nalogami po postajah (kombinacija gibanja in reševanja nalog) in drugo.	Izdelan videoposnetek; izdelava dramatizacije; fotografije (ključnih točk v gibanju, zaporedja korakov v postopku) in drugo.
GLASBENO	Ritmična izreka otroških besedil, izštevank, ugank; petje (skupinsko, solo); igranje na glasbila (lastna/telesna, orffova, ljudska, improvizirana, orkestrska in druga); priprava in izvedba nastopa, koncerta, odrske predstavitve; ustvarjanje glasbe (eksperimentiranje, dopolnjevanje ritmičnih, melodičnih vzorcev, ustvarjanje zvočnih slik, spremljav, novih pesmi, skladb); izražanje glasbe prek drugih umetniških zvrsti (likovno, gibalno ...) in drugo.	Opis doživljanja glasbe; zapis analize posnetka; zvočni in video posnetki petja, igre na glasbila, plesa, gibanja ob glasbi, nastopa itd.; izštevanka, uganke, besedila skladb in drugo.
TEHNIČNO, GRAFIČNO in LIKOVNO	Risanje, skiciranje, slikanje, ilustriranje; načrtovanje, oblikovanje, ustvarjanje; pripravljanje razstave ali zbirke; oblikovanje odrske opreme za igro in drugo.	Risba, skica, slika, ilustracija; izdelek iz gline ali drugega materiala; izdelan zemljevid, zloženka, plakat, lepljenka, model, maketa, replika; izdelan vizualni pripomoček za predstavitve (powerpoint, projekcije digitalnih fotografij ...); zgodba v slikah, grafična zgodba; fotografije; načrt tehničnega izdelka, načrt zgradbe; izdelana družabna igra; risanka ali strip; voščilnica, čestitka; razstavnimi predmeti in drugo.
RAVNANJE S PODATKI	Primerjanje, urejanje, razvrščanje, uvrščanje podatkov; prepoznavanje pravil, vzročno-posledičnih relacij;	Zapis podatkov (pridobljenih iz virov, z merjenjem, opazovanjem ...); izračun na osnovi podatkov;

	<p>pridobivanje, vrednotenje in interpretiranje podatkov iz različnih virov in drugo.</p>	<p>oblikovana sestavljanke ali vzorec iz podatkov; izdelan diagram, razpredelnica, graf, časovni trak, prikaz; vprašalnik za pridobivanje podatkov; računalniška igra ali program in drugo.</p>
RAZISKOVANJE/PREISKOVANJE	<p>Opazovanje; prepoznavanje predmetov na osnovi njihovih značilnosti; predvidevanje, napovedovanje, oblikovanje hipotez; prepoznavanje, analiziranje in reševanje problema (problemske situacije ...); oblikovanje raziskovalnega vprašanja; načrtovanje postopka izvedbe raziskave, preiskave, eksperimenta; izvajanje eksperimentalnih postopkov, meritev; matematično modeliranje; raziskovanje, kako kaj deluje; sodelovanje v simulaciji in drugo.</p>	<p>Načrt izvedbe poskusa ali raziskave; načrt pohodniškega izleta, učne poti, terenskega dela, ekskurzije; poročilo o raziskavi, preiskavi, eksperimentalni nalogi; seminarska naloga; raziskovalna naloga; preiskava; empirična in statistična preiskava; matematični modeli; nastale zbirke, muzejske zbirke, razstave in drugo.</p>
SODELOVANJE	<p>Sodelovanje v skupinski dejavnosti; sodelovanje v razpravi, debatnih krožkih; izgrajevanje soglasnega mnenja v dialogu, iskanje kompromisov; ekipno štafetno reševanje nalog; vodenje intervjuja; reševanje problema v skupini; priprava in izvedba kampanje za določeno stvar; organiziranje dogodka ali dejavnosti in drugo.</p>	<p>Načrt prostovoljnega dela; načrt izvedbe dogodka ali dejavnosti; zapis argumentov za debato; poročilo o timskem delu in drugo.</p>
REFLEKSIJE	<p>Predstavitve mape dosežkov; učenčeva predstavitev poteka učenja ob nastalih izdelkih/dokazih; pogovor o poteku učenja in učnih dosežkih.</p>	<p>Zapis refleksije po izvedeni dejavnosti; dnevnik učenca; predstavitveni portfolio.</p>

Pri ocenjevanju znanja **učencev iz različnih ranljivih skupin** (učenci z učnimi težavami, učenci s posebnimi potrebami, učenci priseljenci, učenci Romi ...) je treba izhajati iz njihovih vzgojno-izobraževalnih potreb. Pri odločanju o načinu ocenjevanja je potrebno timsko načrtovanje strokovnih delavcev, ki učenca obravnavajo, in zagotoviti možnost izbire načina izkazovanja znanja. Pri tem izhajamo iz individualiziranega programa učenja s posebnimi potrebami, izvirnega delovnega projekta pomoči ali individualnega načrta aktivnosti. Prilagoditve pri ocenjevanju, ki izhajajo iz vrste primanjkljajev, ovir, motenj, specifičnih učnih težav, čustvene zrelosti, jezikovnih ovir, ali drugih specifik posameznih učencev iz ranljivih skupin, so lahko: prilagoditve gradiv, razpoložljivega časa, uporabljenih didaktičnih pripomočkov, podpora v obliki opornih vprašanj, opomnikov, itd. Izbiramo načine in oblike izkazovanja znanja, ki so učencem dobro poznani in jim omogočajo izkazovanje močnih področij, v povezavi s cilji in standardi (pričakovanimi dosežki/rezultati) učnih načrtov.

Kaj pridobijo učenci, če so ocenjeni na različne načine?

- V ocenjevanje so zajeta raznolika znanja in veščine, s čimer lahko izkažejo svoja močna področja.
- Učencem je dopuščena izbira načina izkazovanja znanja in veščin.
- Osmislitev učenja in znanja (zaradi izhajanja iz avtentičnih situacij).
- Omogočena predstavitev dosežkov na različnih zahtevnostnih ravneh.
- Iz jasnih in pravočasno opredeljenih kriterijev ocenjevanja vedo in razumejo, kaj se od njih pričakuje in kaj od tega, kar so se naučili/izurili, bo ocenjeno.

Ocenjujemo lahko le tista znanja in veščine, ki so jih imeli učenci možnost usvojiti oz. razvijati v učnem procesu, zato je potrebno hkrati z načrtovanjem poučevanja in učenja (kaj in kako se bodo učenci učili) načrtovati tudi vrednotenje znanja (kako bodo učenci izkazali usvojeno znanje in veščine pri preverjanju in ocenjevanju). **Ocenjujemo namreč lahko le tisto in tako, kot smo poučevali.** Ne ocenjujemo pa tistih znanj in veščin, za katere nimamo podlag v **ciljih in standardih** učnega načrta, čeprav jih v učnem procesu poučujemo, razvijamo in preverjamo.

Če nameravamo preverjati in ocenjevati na čim bolj raznolike načine, je smiselno načrtovati pouk po pristopu »vzratnega načrtovanja«. To pomeni, da najprej opredelimo končni rezultat – znanja/učne dosežke, ki naj bi jih učenci izkazali pri ocenjevanju, ter izberemo temu ustrezen način ocenjevanja. V tem šolskem letu se je potrebno pri izboru ciljev osredotočiti na tiste cilje, ki so ključnega pomena za nadaljnje izobraževanje in življenje, in je zato pomembno, da jih učenci razvijajo tudi v času učenja na daljavo. Šele nato se odločamo o tem, kako bo potekal proces učenja in poučevanja, katere dejavnosti bodo učenci izvajali ter kaj jim moramo omogočiti pri pouku, da bodo lahko uspešni pri ocenjevanju. V Preglednici 2 so prikazani koraki vzratnega načrtovanja in vprašanja za razmislek.

Preglednica 2: Koraki pri vzratnem načrtovanju pouka

Korak	Vprašanja za razmislek
1. Izberemo cilje iz UN.	⇒ Kateri cilji (vsebine in veščine) so ključnega pomena in jih bodo učenci prioriteto razvijali v tem šolskem letu?
2. Izberemo standarde (pričakovani dosežki/rezultati) iz UN.	⇒ Kateri standardi v UN so vezani na te cilje in jih bomo ocenjevali?
3. Izberemo način/načine ocenjevanja oz. končnega presojanja dosežkov ter opredelimo kriterije ocenjevanja.	Kako oz. na kakšne načine lahko učenci izkažejo doseganje standardov? ⇒ Ali lahko učencem omogočimo možnost izbire načina izkazovanja znanja? Katere veščine morajo učenci že predhodno usvojiti, da lahko izberemo določen način ocenjevanja? Po katerih kriterijih (lastnostih izkazanega znanja) bomo pri ocenjevanju presojali kakovost znanja in veščin? Kako in kdaj bomo učence seznanili s kriteriji ocenjevanja? Kako bomo vedeli, da učenci razumejo kriterije ocenjevanja?
4. Načrtujemo, kako bo potekal pouk (poučevanje in učenje) in kaj bodo počeli učenci.	⇒ Katere dejavnosti bodo učenci izvajali v procesu učenja , da bodo pridobili načrtovano znanje in veščine? Kako zasnovati dejavnosti, da bodo za učence smiselne, avtentične* in spodbujale zavzetost pri učenju?

Kaj naj upošteva oz. zagotavlja učitelj pri ocenjevanju z raznolikimi načini?

- Ocenjujemo tista znanja in veščine, ki so opredeljeni v učnih načrtih in so se jih imeli učenci v učnem procesu priložnost naučiti/pridobiti, spremljati in preveriti.
- Vrednotenje znanja načrtujemo hkrati z načrtovanjem procesa učenja.
- Učence v procesu učenja usmerjamo s sprotnimi povratnimi informacijami in jim omogočamo izboljševanje učnih dosežkov.
- Učencem vnaprej predstavimo kriterije ocenjevanja in preverimo, ali jih razumejo.
- Učencem ob upoštevanju njihovih specifik in močnih področij omogočimo, da lahko na različne načine predstavijo učne dosežke (vsebinska znanja in raznolike veščine).
- Upošteevamo vzgojno-izobraževalne potrebe otrok iz različnih ranljivih skupin (otroci z učnimi težavami, otroci s posebnimi potrebami, učenci priseljenci, učenci Romi ...) in prilagoditve, opredeljene v individualiziranih programih.
- Izbrani način ocenjevanja naj bo izvedljiv glede na razpoložljivi čas, prostor in opremo.

Glede na raznolikost in specifične predmetnih področij, ki izhajajo iz učnih načrtov oz. katalogov znanj, bo potekala strokovna podpora učiteljem pri načrtovanju raznolikih načinov ocenjevanja preko spletnih učilnic predmetnih skupin ZRSS. Poleg objave konkretnih primerov za ocenjevanje znanja bodo temu namenjena tudi strokovna spopolnjevanja (seminarji, študijske skupine).